

Володимира Жуковецька.

Імпресії.

1914.

Ціна 50 сот.

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00607409 (Q)

2012

В. 801

Володимира Жуковецька.

Імпресії.

1914.

1 р.

Збірка М. С. ВОЗНЯКА

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР

№ И- 35 521

И 74 23

ШТУКА.

виривок з щоденника.

Навіть того поміж людьми не маю . . .

Навіть писати не можу.

Видирають мені силоміць то самотнє щастє моє, самотнє забутє і надїю.

Бо Штука самотна держить мене при житю.

Нїчо бїльше.

Через Ню я терплю, працюю і сповїдаю ся. Без Неї я тїло без духа. Она одна оживляє мене, свїтить у пїтьмі ясна і чиста. Без Неї доперва мерцем би я була. —

В найчорнїйших хвїлях житя являє ся душі моїй Она, золотокрила. І одним поглядом вздержує мою руку. Бо я тогди вже не сьмію.

— Я не сама пїду через житє — думаю — Она пїде зі мною.

Встаю і йду. Двигаю всї тягарі і скорботи, а йду. Часом, коли замрію, або запишу ся, чую — Она стоїть за мною.

Она менї всїм; родиною і товариством. Хвїлями вводить мене у свої гарні свїти. Инколи в будчність навіть . . .

Від коли Она зі мною, я житєм не мучу ся.
Маю ціль перед собою і тою ціллю впиваю ся.

Хто Єї раз побачив, той в нічим щастя не
знайде; ні в любій родині, ні в позиточній праці—
не в любови і не в забаві. Той вічно тужити ме
за Нею. Бо в Ній для него щастє і ціль і відпо-
чинок.

Я бачила Тебе вже Маро!

Тепер мені не лячні і найгірші нещастя. З них
снєв ся для Тебе пряжа на одіне. Бо Ти прибрана
в поезию і мрію і в всяке горе людини.

Коли важко на серці, я починаю ткати. І за
кождим словом злітає тягар із моєї груди.

Може й тому сї слова такі тяжкі бували. Хоч не
зі срібла вони і не зі злота. Якби з морської піни,
інакше-б вилїтали.

Нехай. Я ткати му док' житя не устане. І ткати
муть другі, справнійші. А ти вбирай і красуй ся.
Розсївай ясність по сьвітї, щоби виднійше було.

Ах як я люблю Сонце і Тебе Штуко кохана!

Штука творить нове житє і воскресє по-
мерше.

Але кожда животворяща сила є заразом си-
лою нищєня.

Форма в штуці переживє ся, думка є несмер-
тельна.

Казка.

Лежала тяжко хора, знеохочена до життя і дивно опущена. Служниця її, невеличка дівчина, з тяжкою бідною упрошена, сиділа біля неї.

Терпіла дуже. Горячка піднесла ся так високо, що сильний звичайно ум її почав мутити ся. Серед нічної тиші, коли всьо навкруги солодко спочивало — смертельна нудьга добиралась до серця.

Страх огорнув її. Страх не перед смертю, а перед більшими ще муками.

Розбудила дівчину.

З нудьги і болю кидала ся з місця на місце і у великій трівозі дрожала . . .

Налякана дівчина слідила за нею очима.

Грізна була се хвиля — криза. У тій хвили вернула її ясність ума. З глибини душі, десь зі самого дна її виринуло, послідне як думала, бажанє: її захотілось нараз почути у словах щось дуже гарного. Щось, що понад буденне жите уносить ся — понад муки і болі — що вводить в чарівну краси країну і показує чуда невидані. Що успокоює, заколисує і всипляє . . .

Стефцю — промовила слабим дуже голосом, серед мук невиносимих — повідай дитино байку.

Стефця почала.

Одностайний, рівний тон казкового оповідання, впливав чаруючо на її болі. Здавало ся, лекшало її, слухаючи. Від тільки днів, тільки неділь, не принімала духового корму . . .

Ах яка та байка чудова була !

Своєрідний чар казкової краси падав як лік на її зболілу душу. Лежала тихо, заслухана.

Нараз, знова якась внутрішня сила сїпнула цілим тілом. Зі страшним криком кинулась в друге місце.

Біль не дав відразу приспати ся.

— То слабість так виходить — пояснювала дівчина.

Слухала далі. Байка виразно чарувала її. Тепер, під її сонними крилами біль неначе здрімнувся. Сягнула рукою по каплі.

Лік лічив тіло а байка душу.

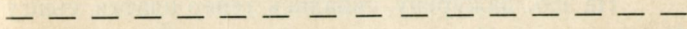
— Коли є байка на сьвітї — то єще варта жити — зложило ся якось мимохить у її хорім умі.

— для краси.

— Для ідеї.

— Для річей, хоч невидимих, гарних.

І се снувалось по її мізку вперто, цілу днину.

Видужала відроджена. Она казку свого життя в недузї відшукала.

Доля.

Були гарні дні марта. Легіт провесни проникав природу. Она збудила ся. Зазеленіла травою, засьміяла ся сонцем. Зелень виростала скоро, здаєть ся одної ночі. Спішила ся. Здоймалась в гору весело, висше і висше. Росла без перешкоди, без журно, ясно.

Не виросла однак.

Одного вечера прийшов він, мороз. Обняв землю кріпкими обіймами і стиснув зі всеї сили. Пустив доперва над раном. Покинув.

Коли ізійшло сонце, земля заплакала дрібненькими, ледовими слезами. Мороза вї не було.

І не вернув ніколи.

На ню, зажурену, сипались тепер платки сьнігу білі і студені. Платки ті, то літа були. Йшли з гори від Бога самого. Йшли невинні, білі, без любови й обіймів — студені. Наложили ся на ню грубою верствою і морозили-студили. Земля мертвіла, ставала до всього байдужа...

Але під снігом тим — зеленіла травиця. Чувство надії, чувство молодости, скривало ся у неї. І звільна оживало. Там, понад прозорою верствою, сьвітило знова сонце . . .

Житє у землі не сконало, а здрімнуло ся. Она почала несьміло простягати до сьвітла руки. Єї зелень — надія пробилась в однім місци почерез ледову верству на волю. Но видобутись не сьміла. Глянула на білий сьвіт . . .

Хоч і як того бажала, не могла розвинутись. На сторожи стояли чорні гайворони і кракали. Кракаючи глумились :

„Они такого не видали. Такого не бувало. Якже-ж то. Зима і — зелень! Мертвота і — надія! Се] неприродне і — сьмішне. На всьо в свій час і — пора!

Они так привикли і инакше не сьміло бути. Лише люди, ті видом трави раділи. Але вона вже більше не показала ся, закракана. Натягнула на себе біле покривало, і весь вік свій каралась у глибині.

Д В і.

Львів. У важких думках збігла до валових сходів проти німецької гімназії, та скрутила в сторону церкви. Нараз, нечайно, почула на плечах чийось руку.

— Маріє!

З тим окликом зрівналась з нею давно, давно товаришка шкільних мозолів. Щиро врадувала ся. Які спомини . . . які кохані спомини! Всі нараз склубили ся у умі.

Придивляли ся собі хвилю.

Пятнайцять років не бачили ся.

— Ти нічо не змінила ся Олю. А я?

— Ти змінила ся.

Знова змовчали; душі їх полинули в минуле.

Перша прокинулась Марія.

— Що-ж коло тебе чувати?

— А що-ж, учителюю.

І без пояснення мож було се пізнати. Оля зачесана була гладонько, убрана без претенсій; в темній, англійській суконці, з книжкою на руці — мала вигляд сьвіцької монахині.

— І якже-ж, — вдоволена ти, щаслива?

— Щаслива? — спитала здивована — хто нині є щасливий? А вдоволене маю.

— А мене жите зломило. Доля страшно знущалась надімною. Було колись, знаєш: краса, надія ідеали. Всьо пропало. Тепер так пусто, так чорно... І так зимно на сьвіті . . .

Зітхнула.

— Ти віддала ся? — Докинула поспішно.

— Ні. А ти?

— І я ні. Не маю якомсь щастя. Давнійше була в світі, тепер перестала. Стала до всього байдужа.

— А мене ще много річей займає . . . загальних. Працюю для народа. Не маю навіть часу подумати про себе. І тепер . . . Але бувай здорова, вступлю єще до церкви.

— То ти віруєш?

— Вірую. Бог і народна праця то мої остой. Лише нерви, ті мої нерви . . .

— Зажди, піду з тобою.

— Поклякали обі перед престолом. Одна молила ся з покорою, з підданєм ся Божій воли, друга з жалем великим. Єї жаль було; усіх сердець перемучених тугою, надій несповнених, душ збайдужнілих. Не молитву а докір слала за них у небо.

Глянула на товаришку.

— За кого она молить ся? — подумала.

А она молилась за цілий бідний, поневолений нарід. За єго будучність і долю. За всіх, що живють, терплять і вмирають для него.

Молила ся з вірою і мала в серцю любов а в душі ясний спокій Божої благодати.

Часи змінюють ся. Що тепер є мрією, то за п'ятьдесять років буде вже пережитком.

Щоби одиниця мала значінє, мусять стояти побіч неї зєра.

До суспільности, як до дитини, треба приступати з любовію, не з криком.

На проході.

Іду, йду довгою вулицею міста. Проти мене пливе широка філя народа. Я йду. Задивлена в далечінь, заслухана в мову вулиці. Вона гомонить. Рухає ся, жиє.

Противна філя колише ся грізно, назирає на мене. Я йду. З піднесеною головою, горда, висока, задивлена. Зір мій зсовгує ся по натовпі і біжить далі . . . Не лякає вго: ні тота стоголова гадина, ні її шепіт — обмова. Я сильна. Сильна самотою і — духом.

Товпа наближає ся. Вздріла мене, розступає ся. Пливе двома струями, лівою та правою. Далі і далі . . . А я йду. Розбиваю напливаючі філі, задивлена в далечінь . . .

Хто вони, ті що йдуть проти мене, навіщо мені знати? Душі їх так однакові, як однакові убраня. Коректні їх убраня і — душі. Не знають вони, куди я йду самітна, ні я, де вони дівають ся . . .

Они йдудь, мусять і я йду, мушу. Ми йдемо в противні сторони і не зійдемо ся ніколи. Я йду вперед — далеко — они в зад, до домів вертають ся. Між мною а ними, нема нічо спільного . . .

Йду. На розі улиці сидить жебруча баба. Товпа пливе, гомонить і — кидає гроші. Они розсипають ся . . .

— То слюбне! слюбне! — доходить до мене її квиліне. Наближаю ся.

— Паночку рідна, помилуйте! — заводить бідолаха.

Йду, придивляю ся. На руках в неї маленька дитина. Дрібненьким тілом і синим личком благає милостині. Мороз тріщить, скрегоче під ногами — на деревині примерзли сльози . . .

А я йду.

— Якась нещасна, покинена жінка. Від бідних біднійша — думаю.

І йду. В переході виймаю гроші.

— То слюбне! слюбне! — викрикує знова з натиском, тикаючи мені метрику в руки.

Я йду, не задержую ся.

— Минаю.

Дві річи на сьвітї повинні остати безінтересовні: любов і штука.

Любов і штука подібні є до себе; обі є красні, обі творчі і обі забирають в нас цілу душу.

Як в природі кождей новий твір має нову по-стать, так в штуці кожда нова гадка повинна мати нову, відповідну собі форму.

В о р о г.

На дорозі зійшла ся з нею око в око. Нагло, нечайно. Здрігнула так дуже, що аж видимо. На мить пристанула, мусіла. Страшний зір приковував до місця. Він миготів, міняючи зловіщі блиски, впивав ся в душу, вигрібував всі тайни. Дрожала з переляку, серце тріпалось.

І так за кождим разом бувало. За кождим разом зір той параліжував всі її власти, здаєть ся, вбивав на місци.

Перед ким ляк? Перед чим тривога? — питала.

Перед кривдою — відповідали близькі і далекі спомини.

Поява тої людини — у ві сьні чи на яві — віщувала все кривду.

Господи! який демон сидить у тій жінці? — думала. І йшла далі. Ішла звільна, дрожачи — наврочена. Бояла ся, а однак . . . Від очий тих не могла відорвати погляду.

Ті очи наврочені — ненавистию.

Чому она так видивилась на мене? — згадувала йдучи. І що хотіла знати? Чи я вже достаточо знищена, чи єще живу-дихаю?

Хоре серце тріпалось все трівожно. Цілу днину дрожала, бо куди ступила, бачила ті імлясті, лячні очи.

Она і у ві сьні являлась ї з ними, що місто штилетів, хотіли її вбити.

Я вірю; она се зробити годна — говорила в мисли до себе. — Годна вбити очима і посьмішкою. У очах її їдь, в посьміщї — іронія.

Хоч не фізично, то морально. Моральної смерти не стережуть закони. Морально вбити — вільно.

Гей, яка жорстока буває людина, для людини!

В борбі з нечесним тільки нечесне оружє дає
побіду.

Деякі люди представляють собі правду з ро-
гами, котрими хотілиб других поколотити.

Добре діло можна легко закрити, зле і під зем-
лею кричати ме о пімсту.

СВЯТ-ВЕЧІР.

(З щоденника учительки).

Святочні ферії, а мені неначеб ґрунт з під ніг усунув ся. Недостача праці, то кінець мого ест-тованя. Бодай психічного. Она одна держить мене на ногах і на сьвітї. З працею всьо для мене кінчить ся. Поза нею не маю вже нічого . . .

Тиждень ферій летаргом є для мене. Я на той тиждень завмираю і буджу ся доперва — в праці. Аж жахаю ся на згадку, що й колись ся праця скінчить ся. Лиш тогди і жите мов певно прірве ся . . .

Передо мною цілий тиждень-тиждень, чого? Дума-ня сумного, мрій безконечних, снованя з кута в кут . . .

Мої чотири стїни вічно німі і вічно однакі. Навіть ух не мають, як другі . . .

Не вчують через них люди; ні плачу розпуки в нещастю, ні крику болю в недузї. Самота в мене могильна.

Вернувши нинї зі школи, спала я. У сьні забуває ся всьо — навіть самоту і горе. Відтак засьвітила сьвітло і сіла думаючи. В моїй груді снувала ся пісонька, гірка, сумна, як я, і як я самїтна.

Перебила той настрій молода властителька дому, в якім мешкаю.

Задля чого єї люблю, сама не знаю. Чи тому, що як я нервова, чи, що така звичайна, лагідна і жіноча.

Я дуже люблю жіночі жінки.

Люблю заокруглені форми жіночих убрань, їх

ясні краски, люблю жінку при фартушку, за родинним столом, у кухні.

Судьба закинула мене.

Дала мені книжку в руки і самоту. Тяжку, безцілну.

— Я прийшла просити, наколи ваша ласка . . . до нас на свята, на вечеру — промовила несміло.

Мені ще сумнійше стало. — Я найгірше сих свят не люблю — мовила далі — от, святкуєсь для звичаю. Але я їх не люблю. — Давнійше инакше у нас було; жили ще тато, братя позіжджали ся . . . а тепер . . .

У її очах стояли, а у словах дрожали слези.

Мені жаль стало людини. Она, що має свою хату, родину: маму ідеальну, сестру люблячу — она не любить свят і — плаче.

Плаче за тим, що проминуло, за тими, що померли . . .

Навіщо-ж мені плакати? Я не маю, ні що, ні кого згадувати. Один, одинокий спомин мами світить як зірка сночи.

Але вона плачу мого не вчує.

А як зачує, то засумує.

Мама і сліз моїх жаль буде.

Жінка.

До сьвященика вдівца входять за ділом дві учительки-феміністки.

Він подає крісла, сам стає проти, затираючи руки.

— Чим можу служити? — питає.

— Ми... з прошенем... — повідає старша, гарно збудована, поважно імпозантна, в чорній сукні і білім ковнярци, з оксамітовим краватом на шії — з великим прошенем...

— Слухаю.

— Моя товаришка — тут глядить на молодшу, пристійну еще і з виду дуже інтелігентну дівчину — подалась на управительку школи. О ту посаду добивають ся також мущини; ми отже прийшли просити вас отче, о поперте в радї окружній, о голос...

— О справедливість — додає друга поспішно.

— Нам ходить о сам прінціп — продовжає старша. Управительство, се одинокий для женщини аванс. Нехай дістане і наймолодша з нас, а нехай жінка...

— Що до мене, будьте пані переконані — я піду за справедливостю. Навіть, наколиб пані не були прийшли до мене, я голосувавби за вами.

— Дами розпраццали ся.

— Дякуємо, дякуємо дуже, в імени всього жіноцтва.

Молодий член окружної ради відпровадив пані

до сїний, і з тихим зітхненєм, вернув в порожну хату.

— — — — —

Обіцяв за нами голосувати — розказувала мені другої днини старша провідниця — побідила справедливість!

— Побідила . . . — думаю — жінка!

Кожда одиниця у чім иншим бачилаб своє щастє; не одна плаче за тим, що друга проклинає.

Нема в сьвітї: ні абсолютної справедливости, ні абсолютної моралї. Єсть лише „я“ і „ти“.

Кожда людина має дві мірі; одною міряє себе, другою своїх ближних.

Дівоча льоґіка.

Різко покотила ся бесіда, а они, (одинокі серед численних гостей) почули себе близькими. Не було між ними ні примусу, ні прпгляданя ся поверховности. Она не знала, які у него очи, він напевно не бачив, чи модна єї суконка.

— Ви чим займаєте ся? — поспитав нечайно.

Єї се збентежило. Чимже займає ся? З натугою сказала:

— Читанєм, жіночими роботами . . . забавою.

Чим є? Панною до відданя! Однак . . . годі єму се, коли сам не видить, сказати.

Змовчала.

Бачив, що вона єго не розуміє.

— Але яке ваше становище в суспільности? — допитував.

— Мій батько . . . є радником — сказала я-кось зі соромом.

— А ви?

— Я нічим не займаю ся.

— То зле, то дуже зле, ви повинні також щось робити. Наша суспільність потребує робітників.

І ціла єго розмова була подібна. Не говорив компліментів, не надскакував як другі. З розмови пізнавав єї Психе і осуджував строго. Отверто, майже брутально, хоч і видимо щиро, кидав у очи правду.

Обурював, а рівночасно брав за душу.

Вертала до дому задумана.

— Я й сама чую, — гадала — що нічо не значу в суспільности, що всьм між людьми велике, дваїцяти-літне зеро. Але — навіщо мені се казати?

І йшла. Думала про дальші єго слова, і — про него.

Було се у єї батьків, дома. Єї свояк, академік, що недавно з книжками під пахою увійшов в хату, лютив ся чогось, метав собою.

— Ходи! — кричав дишучи голосно — ходи до ока!!

А він, той новий знакомий, стояв вже при столі, спертий на нїм рукою, з капелюхом в другій, готовий до відходу. Блідий, аж зеленавий.

Єї серце перечуло небезпеку і защеміло з болю. В одну мить кинула ся до него, та поклала свої долоні на єго руку.

— Останьте — я вас не пуцу — мовила біла з переляку, рішучо.

Настала хвиля мовчанки. Він нервово а пестливо погладив єї руки і сам не знав що робити; там кликала єго честь, тут держало кохаюче серце дівчини, що дрожало ляком про него.

Мовчанка продовжала ся.

Тамтой стояв збентежений. Мати гляділа здивована, згіршена.

А вона про всіх забула; бачила лишень єго дорогий, повний вдячності погляд, та чула електричну струю, що з рук єго виходила і прошибала ціле тіло.

Тогди мати, почала вмовляти обох, щоб понехали суперечки. Напастник кидав ся єще хвиль кілька, чимраз слабше. Наконець змяк, розпогодив ся.

Мущини вийшли з хати в позірній згоді. Єї однак, не вдоволяла вона. Побігла до тети, в котрої Роман мешкав, і там ждала їх повороту в великім схвильованю. В своїй уяві бачила вже кров і рани, двобій і смерть.

По годині великих моральних мук, зявив ся брат — сам. Впялила в него очи з тим поглядом, з яким питаємо лікаря про засуд на смерть або життя найдорожшої людини.

Він зрозумів єї.

— Ми не були в тамтого — сказав поквапно.

Того дня она весела вернула домів — веселійша як давнійш, коли ще не любила нікого.

Але вечера їх сьогодні пройшла сумна і тиха, як перед бурею. Мати мала зимну, поважну міну, отець тихо читав часопись. Она пустила ся йти до себе.

— Слухай-но — задержала єї мати в порозі — ти знайшла ся нині невідповідно. Божицка завтра всім воробцям розкаже, що ти Романа любиш.

— Бо-й люблю!

— Що?!

Мамі вилетів з рук тарільчик і розбив ся на кусні. Недовірчиво наблизилась до неї, вдивилась бистро у вічі.

— Таж він заручений!!

— Так.

— Баламут, без хліба . . .

— Знаю.

— Пяниця, розпустник!

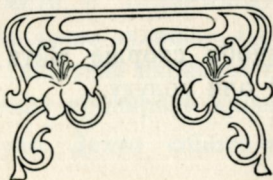
— Добре вже, добре.

— І ти єго любиш?!

— Люблю.

Мати не могла такої порозуміти. Батько, з поза газети, дивив ся на ню широкими очима.

— Дівоча льоґіка — сказав з погордою. І виходячи з їдальні, гримнув дверима.

Велика мудрість жінки в серці, не умі, містить ся.

Природа, щоби скорше дійти до своєї ціли, вкладає на наші очи полуду.

Мужчина буває щасливий через своє щасте
жінчина лише через щасте других.

Хлопці-добровольці.

З чорною в душі розпукою, тихою ходою, ішла ранком у місто. Зневіра впала на її душу. Сумна, прибита, не відчувала вже навіть краси природи. Ступала звільна, байдужно. Для неї життя не мало вже нічого.

Без ніякої мети, з безмежною в серцю пустою, йшла Театинською вулицею, від сторони замку, в долину. Розлогі каштани вкривали тінею цілий тротуар, де-не-де лише прозирало крізь листя сонце.

Рано ще було. Дехто спішив на купно, дехто до школи . . .

Охочо, жваво, надійшов дорогою відділ добровольців. Інтелігентні лица, білі рукавички — їх легко розпізнати. Йшли рівно, проворно, ритмічно :

Раз-два! раз-два! раз-два!

Всі враз глянули на дівчину. І всьміхнулися. В очах їх сияла охота до життя, щастя молодости.

Всьміхалися вони, і всьміхався радісно розкішний, умірено теплий ранок майскої днини.

В очах, звернених на ню, стояло німе питання. Відчувала се. Вони і її взивали до життя. До тої повної чаші, що крізь береги ллє ся. Спішили до неї. радісно. Рівно, охочо:

Раз-два! раз-два! раз-два!

Дівчина низько склонила голову. Її прийшла на гадку зачута колись, в дитинстві еще, народна пісня:

Любила одного хлопця військового,
тепер не полюблю, поки житя мого.

В такт тої пісоньки йшли добровольці.

Раз-два! раз-два!

І побренькували шабельками:

Дзень! дзень! дзень! дзень!

А з ритмом тим, в душі єї воскресали дальші
слова тої самої пісні:

Дівчино, дівчино, напиймо ся вина

Скажу тобі правду, ще будеш любила.

Щоби вегетувати фізично, треба їсти, щоби жити психічно — либити. Ідею, особу, звірину, або й річ яку.

Хто впевнює тебе, що любити щиро можна лиш раз в життю, той не любив еще ні разу.

Краса, елґантия і молодість, конечні є до романсу; для любови вистарчить само кохаюче серце.

Т у г а.

Ой нависли чорні хмари,
нависли, нависли ;
не зійдеш ми мій миленький
ні з гадки, ні з мисли.

Вечірній сумерк залягає простори. Холодно і вохко навкруги. Звільна, голову в низ склонивши, йду трівожно широким, болотнистим гостинцем. Тихо. Поза мною блимає зірним у вікнах світлом повітове місточко, михтить, за горбок звільна западає ся, передомною ширяє щораз то більше „цїсарская“ дорога, та ростуть у очах присадковаті, пахучі медом липи.

Як тихо !

На право за ровом березовий лісочок низько опускає гиля і сипле росою — плаче, на лїво розлоге золоте поле, на краю неба гень далеко — синіють Гологори.

У моїй душі як у тих просторах — чорно і темно. Гей тужно і гірко йти у тій темряві — без тебе !

Але я тебе бачу закоханє ти моє миле і любе; бачу твою стать — я тебе чую при собі. Чую, як ніжно береш мою руку, стискавш з легка і ведеш сьміло в темну, тайну просторонь — далеко.

Я подаю ся радо. Веди мене друже сердечний! В небо чи пекло, піду без слова — з тобою! Бо мені добре при тобі, бо я вірю у твою щирість праведну — і люблю тебе без тями !!

Мовчимо обоє у солодкім настрою. І природа мовчить, слухає. Лише зорі дрожать на небесних просторах і тихонько плачуть берези. Темно і страшно всюди . . .

— Чому так страшно, милий — без тебе ?

Довга, довга нічка а я не можу спати. Перед моєю душею воскресають живі, недавні ще спомини. І той перший погляд очей твоїх преясних і тії стрічі короткі, милі, і та любов горяча, що ясным громом вдарила в моє серденько.

Коби ти знав миленький, коби ти знав . . .

У моїй душі глибоко на дні дрімала велика, заклята сила. Мов той князь у казці прийшов ти, та одним пристрастним цілунком збудив єї до життя. Тепер я не маю спокою. Часом міць неземна приправляє мені крила, частійше туга безкрая в землю вбиває. Тяжко стає жити. Бо в тій любові мій милий, вся моя душа, єство і сила. В ній живе і золота надія і розпука як пропасть темна. Я вмю чути. А душа моя глибока і ти тої глибини тайної не знаєш ще козаче !

Ранок. Блідо-золоті проміні заглядають крадьком у моє віконце. Я встаю. Звільна похожаю по просторій, довгій кімнаті і чую, ти ходиш рівно зі мною. Стаю край стола. Ти стаєш тихонько поза мною як тогди раз при фіртці в ясну, соняшну днину, та глядиш на мене довго своїми добрими, синіми очима. Спираю руки на варцаб і думаю, думаю. Не знаю, де правда. Чи обіцяне небо є то, що понад нами, чи може се, що в очах твоїх синіє, мій миленький ?

Шумно, весело в гостях. І мід-вино петь ся, і пісня несеть ся. Веселять ся всі, всі, крім мене. Ярко освітлені кармазинові фотелі — як тогди,

тямиш? Тож душа моя тужить у тамтім сальоні, при тамтих гостях. І ти сидиш проти неї, мовчиш та всьміхаєш ся. Дві хвилі — подібні а ріжні. Ся від тамтої дорожша. У тамтій ти був лише знайомий, у сій — милий . . .

Холодніє вечірний легіт у мойому садочку. Нудьга якась рветь хоре серденько і тягне душу — все далі.

Там, серед села, веть ся сіра дорога. Біжить попри ставочок. Іду тою дорогою і тїнь твоя іде за мною. Ти пристанув на мості і я з місця рушити ся не годна. А велике, червоне сонце з противного берега хилить ся низько, цікаво заглядає у синю воду. І я клоню ся до неї та питаю: вода синійша чи небо, чи очи твої, коханий?

Полинув ти від мене, соколе ясний. А я ходжу та питаю: чому не пишеш друже?

З намученої тугою душі снують ся рядом здогадливі привиди. І сумно, сумно стає серденьку.

Виходжу перед хату. Церков, дорога, ниви і гори. А поза тими горами, ти мій миленький! Звільна, з тиха, сама, некликана, виходить з уст моїх пісонька в тужливій, народній нуті:

За горою, за другою, за сіма горами;
машерують жовняроньки, рівними рядами.

Машерують, висьпівують, аж голос лунає.
А дівчина за козаком, тужить пропадає.

На воротах проганяє і нічку і днину;
Чи не іде виглядає, миленький в гостину.

Ой не іде дівчинонько, не іде калино,
бо вже він там обнимає, другу дівчину!

Щезають привиди, вертає дійсність. Серце бо-
лить, праця чекає а ти далеко — далеко.

Найщирішою буває перша любов, і — послідна.

Часом і смерть добра, коли в пору приходить.

Хто не вміє ненавидіти, той не вміє, любити.

Ти прийшов. Психольогічний нарис.

Я тужила за тобою і шукала тебе. Шукала між народом густим і низьким, але находила там лише звук твого імени, бо ти не брат товпи, а великий і високий дух-надчоловік, тому тебе між людьми не находила я . . .

А блукаючи між ними, питала усіх за тобою. Вони радо кидали у моє лице твої хиби і відходили. Ті хиби сподобали ся мені, бо ти був у них навіть великий, більший чим другі . . .

У весні-маю бажала я тебе. Зітхала у день і снила у ночі, кожної хвилі линула до тебе тогди, коли ціла природа грала пісню життя-надії, коли й я сподівала ся жити. Твій дух ставав з часта передо мною, манив мене усміхом, загадочним виглядом: прийду, або не прийду. Ти всміхав ся, але не приходив ніколи . . .

Одної днини між твоїм а моїм духом станула тїнь молодої дівчини. Тїнь була гарна і приманчива і ти цілий скривав ся поза нею. Від сього часу являв ся ти мені усе з сьою тїнею, що ставала перед тобою . . .

Тепер я знала, що ти не прийдеш, не можеш прийти до мене. Я перестала виглядати а почала терпіти. Терпіла за себе й за тебе, |бо|й ти терпів — надармо.

Надійшла осінь. Посумніла природа в ожиданю смерти, посумніла й моя душа, хоч вже нічого не

ждала . . . Бо й смерть навіть байдужою стала для неї . . . Тоді прийшов ти . . .

Я здивовано глянула у твої вічі. Відбивалась у них, немов у зеркалі ся тїнь, що тепер аж у душі сховала ся. Вона сидїла там вигідно, сьміялась з мене і — з тебе!

Ти прийшов і став говорити. Так слова ті вже не доходили до мого серця. Вони здавали ся мені скреготом нігтя по шибі і я не слухала їх. За скреготом тим волїк ся сьміх гарної тїни . . .

Ти казав: вона не була мені любовію, була забавкою. Я не думав про неї поважно, я забавляв ся. Покинув її молодую і прийшов . . .

Навіщо-ж ти прийшов? У моїй душі нема вже нічого. Було співчутє, та остигло для тебе. Бо ті слова убили його в мені. Змерзло із зимна.

— — — — —

Чому ти так казав? Чому не прийшов німий і блідий, зломаний і нещасливий, вірною любою до краю прибитий. Чому?

Яби твою сумовиту голову взяла у білі руки, поклала на свої груди і ніжно втихомиряла. Яби заколисала душу твою піснею про золоту надію, яб' покохала тебе як нещасливого. А так . . . Навіщо ти прийшов?

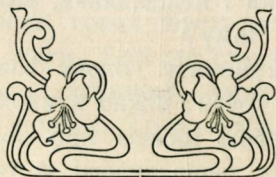
О р е л.

Чого пхаєтесь у мою руку ви, нажерливі пти-
ці? У тій руці був орел. Орел, розумієте? Се
було-б сьвятотаство.

— І чому-ж? — поспитаєте здивовані.

Ах! мене клювали в руку чорні круки. Рука
заболіла. Я на мить відчинила її.

Орел помчав в простори . . .

Любов є як птиця полохлива; іноді за одним словом щезає.

І подібно як сьвітло, слабне з квадратом віддаленя, або — збільшає ся.

Є вона так довго весела, як довго не є правдива.

Чому не віддала ся?

Оповіданє незамужної жінки.

Прогомоніли горячі слова хлопця молодого, що так нечайно заскочили мене, та солодкими, повними надії-чару звуками, втискались у мою душу. Він стояв проти мене, в заглибині вікна і нетерпеливо вдивляв ся в мої очи, з виразом німого питання. Рішуча була се хвиля. Моє серце дрожало дивним переляком — непевністю судьби, що держала в одній руці щастя, а в другій — горе.

Передімною сиротою, що за насушним хлібом скитаюсь з місця на місце, що самотна, для всіх безмірно байдужа, проживаю у чужій хаті — простягнув ся з нечевя новий шлях: родинного, тихого жита, психічного тепла — любови може . . .

Я думала глибоко. Гадка за гадкою шибала мені по умі, а не виринала над другі. Єго молодість, а еще більше велика віра в щастє, лякали мене. Тимчасом годинник на ратушевій вежі став видзвонювати п'яту. В кімнаті вечеріло, хвиля за хвилею провалялась в безвісти, а я не рішала ся.

Він сам перебив мовчанє і правив далі: „Навіщо Ви думаєте про різницю наших літ, коли я єї не тямлю? Мужчина раньше починає жити і скорше переживає ся. А Ви молоді — молоді чистим серцем та душею повною ідеалів. Забудьте-ж про те, і станьте моєю; цїлюю мого ествования і цїлим сьвітом, ясною зорею на хмарнім овиді жита моєго!“

Усею душею слухала я єго і була близька рішення. Мов та бандура звеніла-грала мені єго солодка бесіда, тільки однісенька струна брєніла в ній дисонансом. Він говорив мовою чужого мені народа.

Чейже не народність моя здержує Ваше слово? питав він несупокійно в мене. Я Вам з політикою не стану в дорозі — Ваша буде у мене воля і Ваші порядки. Жєнщина є душею хати, ідолом родини; від неї залежить ся закраска людскости — впрочім непотрібна — що народностию зветь ся. Подумайте лишень, як гарно буде нам у двоє! В Вас є розум і серце, а се найкрасша запорука щастя і згоди в родині.

Він провадив так довго свою бесіду краснорічиво і тверезо, але я — не рїшала ся.

„А може . . . Ви ждете на Русина? — поспитав з такою певностию, якби вже знайшов причину. — „Лишіть се — Русини женять ся з чужинками. Впрочім . . . Вас шкода для них, з Вашим серцем і умом. Ті Ваші Українці . . .

Хотів сказати щось обидливого.

Але я не дала єму докінчити і ми розпраццали ся.

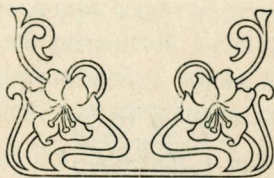

Бездольна.

Психічна мініятура.

Була бліда, висока. І мовчалива.
Чорними, великими очима дивилась у сьвіт прямо.
„Мушу!“ — відбивалось у них вічно, без зміни.
„Мушу . . . жити.“
„Мушу . . . терпіти.“
„Мушу робити.“
„Мушу опікуватись родиною.“
„Мушу забувати про себе.“
„Мушу любити мій нарід.“
„Мушу дивитись на єго недолю, і —
„мушу . . . мовчати.“
„Волочу своє жите без радости, бо — мушу.“

Конституція.

Було се по революції. Іра скінчила курса і могла вже вкінці учителювати. Таки у своїм селі при родичах.

Гей, як радо їхала вона з російським патентом в руках, на ту посаду!

Їдучи поспішно, „гнала“ думками в будуче. Родичі, школа, діти, ідеї, стрічались у них як придорожні стації. І як при тамтих, не задержувалась при них довго. Бистрі мисли летіли уперед, нестримно далі . . .

Їх здоганяв прерадісний крик: конституція!

— Конституція! Конституція!

— Кон-сти-ту-ци-я.

Віддихала цілою повнотою вузких, молодих грудей. Вітер філями бив у віконце. З перед очий єї утікав степ . . .

Якийсь ширший і довший, гучнійший і милійший, чим перед роком. По нім гуляв у божевільних підскоках, вітер.

„Воля“ !! — кидав збиточно в віконце.

„Гей свобода“! — думала — „Воля на нашій Україні — широка, степова воля“!

Іра бадьоро й радо зіскочила з поїзду. Ще тої самої днини забрала ся до праці.

Ударив грім. Її відобрано працю у школі. Бо праця та щира, повна саможертви й посвяти, була для — Вкраїнського люду.

— — — — —
— — — — —

І їхала знова желїзницею ; тепер до великого міста. Степ почорнів, засумував ся. Вітер приляг до землі, ледви що дихав.

Прибита дощем хопта похилилась покїрно, а на степу стояла тиша, понура якась, зловіща. Чорний сум зляг на него і на Ірині груди.

Неволя — неволя — неволя — хлипав дощ за віконцем.

Не той ворог, що ненавидить, а той, що шкодить.

Розум ходить простою дорогою, хитрість пускає ся й на манівці.

Щоби уходити за чесного, не конче треба бути чесним.

І Д О Л.

Подія з 988 р.

Взяли мене на свої руки, та поставили високо, високо. Відтак поклоняли ся мені низько і казали славословячи:

„Здібности надзвичайна, увійди між нас!“

„Розуме високий, не гордуй нами!“

„Славо грядуща, понизи ся до нас, та пробувай між нами!“

Я не розумів нічого. Не знав, пощо они се говорили, аж злобний сатана зашептав у мої уха:

— Они поставили тебе так високо, щоб лекше могли оплювати.

Я здрігнув ся з відразою в хвили, коли всі голови до землі хилили ся. Се відай від гидких слів сатани було.

Они, підносячи ся, запримітили се.

— Зарозумілий — подумали. Ніхто однак не сьмів оповісти се другому.

Мишув мій час. Они зійшли ся знова юрбою і стягнули мене на землю. Притім плювали на мене і місили мене ногами. Руки мої й ноги звязали мотузами, тягали улицями міста й били.

Прохожі кпили собі з мене, показуючи пальцями. Я знова не розумів защо.

Може за те, що самі зробили з мене — бога?

Щирій.

Східні Бескиди. На стоці гір, далеко від прогулькового гомону, сиділа дівчина. У єї ніг велике, червоне сонце, зсувало ся щораз то низше.

Чар вечірної години сповивав душу.

У єї серцю зливались в чудову гармонію: поезія природи і молодости. Всьо грало невисказаними згуками.

Він прийшов тут за нею.

Вона вдивлялась далі в просторонь, він у єї лице натхнене.

Сумне прочуте упало на єї душу, мов роса на травицю.

Через його лице знова шибнула радісна думка.

— Як гарно! . . — промовила дівчина.

— Дуже гарно.

— Коби так тут на віки полишитись . . .

— А чи лишилиб ся — зі мною?

Говорив се з притиском, а рівночасно вдивляв ся у єї вічі, і молив, немов Бога самого, своїми щирими, ясними очима.

Єї чомусь єще сумнійше стало. Мовчала,

— Полишилаб ся — сказала вкінєць тихим прошептом.

За тиждень бачила через розхилені двері, як він молив ся єще щирійше — до другої.

Жінка відчуває чужу для себе любов, мущина
видить її. А видить найчастійше не там, де вона
дійсно є, а там, де її видіти бажає. Тому так з час-
та помиляє ся.

Мущина глядає гарної душі лише у гарних
очах. Тимчасом природа, противно як людина, зви-
чайно гарне поганим закриває.

Перецивілізований мущина не піддає ся чувству
а студиює его.

Ті, що солодко всьміхаються ся.

В місточко зіхав театр. Та, що мала вражливу душу, пішла на „Гальку“ і бачила вілвічну трагедію дівчини, в яку завело її кохаюче серце.

Дивилась на гру з захопленєм.

— Отже горе тим, що уміють любити — думала. І міркованя ті ховала на будуче.

Нараз — зворушена актом розпуки, заплакала гірко. Плакала без огляду на люди — над долею кожної жєнщини — Гальки. В антракті чує; поза нею шєпчуть:

— Бачили як плакала?

— Щось у тім мусить бути . . .

Наївна.

Було се давно, дуже давно. Перед віками. Тогди, коли варварські звичаї, як пеленки дитину, сповивали кожду душу. Тогди, коли то трийцять-літна навіть дівчина мусіла, хоч не хотіла, бути наівною.

Але то давні часи були. Часи монгольського лихоліття. Кажуть, Турки заволокли сей звичай з Азії.

В тих отже часах, жила одна дівчина. І она мусіла вдавати несвідомої, хоч в літах вже була і усе добре знала.

Раз була з мамою в гостині. (Она всюди після звичаю ходила з мамою.) Між гістьми була також російська курсистка.

— На котрім відділі Ви були? — поспитав її присутний академік.

— На акушерії — відповідала дуже звичайно.

На нашу дівчину вогні вдарили. Вона збентежила ся. Сама тепер не знала, що з собою зробити. Чи свобідно, як та молода дівчина, піддержувати бесіду, чи вдати наівну. Она з душі бажала піти слідами тої молодої, та . . .

Мати схопила ся обурена.

— Ходім! — сказала остро — час до дому!

А пращаючи ся з панею дому, говорила по тихо:

— В тебе моя кохана громадить ся невідповідне товариство. Ведуть ся бесіди, не то ординарні. а й неприличні. Моя донька тут попсовати ся може!

Пан радник.

Високий радник суду і низький писар, їдуть на комісію. Писар чує ся в обовязку бавити пана радника.

— Який нині гарний день! прошу пана радника — починає.

— Гарний день — відбуркує радник з нехотя. І мовчанє.

— Але той фякер має добрі коні!

— Добрі коні.

Павза.

Ми доїдемо там в полудне!

— Доїдем.

— А вернемо відай на північ?

Тиша.

Тупотять лише коні і десь перепелі накликають ся. Вітрець повіває. Вузкі пасмуги збіжа клонять ся ланам розлогим, а невеличкі берези високопарним тополям.

— І тут так само — думає засоромлений писар — покора і — погорда.

Найбільшою трагедією великих душ, є жите
буденне.

Найславнійшою за життя буває мірнота.

Великі люди мають великих ворогів.

Зміст.

	Стор.
Штука	3
Казка	6
Доля	8
Дві	10
На проході	13
Ворог	16
Сьвят-вечір	19
Жінка	21
Дівоча льогіка	24
Хлопці-добровольці	29
Туга	32
Ти прийшов	36
Орел	38
Чому не віддала ся?	40
Бездольна	42
Конституція	43
Ідол	46
Щирий	47
Ті, що солодко всьміхають ся.	49
Наївна	50
Пан радник	51

380028

B 801

Володимира Жуковецька.

Імпресії.

1914.

Ціна 50 сот.